

209125

ประชาธิปไตยแบบพอเพียงในประเทศไทย

บุศรา นิยมเวช

คุณฉันทิพนธ์เสนอต่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (การเมือง)
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

SUFFICIENCY DEMOCRACY IN THAILAND

BUSARA NIYOMVES

A DISSERTATION PRESENTED TO RAMKHAMHAENG UNIVERSITY
IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF PHILOSOPHY
(POLITICS)

2011

COPYRIGHTED BY RAMKHAMHAENG UNIVERSITY

ชื่อเรื่องคุณวุฒิพนธ์ ประชาธิปไตยแบบพอเพียงในประเทศไทย

ชื่อผู้เขียน นางสาวนุศรา นิยมเวช

สาขาวิชา การเมือง

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณวุฒิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สันทนา สุทธาคารัตน์)

มหาวิทยาลัยรามคำแหงอนุมัติให้คุณวุฒิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการเมือง

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมล พุพิพิธ)

.....ประธานโครงการฯ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ (พิเศษ) นรนิติ เศรษฐบุตร)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์)

.....กรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. สันทนา สุทธาคารัตน์)

บทคัดย่อ

209125

ชื่อเรื่องคุณฐิณีพนธ์ ประชาธิปไตยแบบพอเพียงในประเทศไทย
ชื่อผู้เขียน นางสาวบุศรา นิยมเวช
ชื่อปริญญา ปรัชญาคุณฐิณีบัณฑิต
สาขาวิชา การเมือง
ปีการศึกษา 2554

คณะกรรมการที่ปรึกษาคุณฐิณีพนธ์

1. รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์ ประธานกรรมการ
2. ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช
3. รองศาสตราจารย์ ดร. สันทนา สุชาดารัตน์

การวิจัยเรื่อง ประชาธิปไตยแบบพอเพียงในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลในการนำการปกครองในระบอบประชาธิปไตย (ทุนนิยม) ซึ่งมีแบบอย่างมาจากประเทศในตะวันตก มาใช้กับโครงสร้างของสังคมไทย (2) ศึกษาแนวคิดและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้นำเสนอเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลของการนำระบอบประชาธิปไตยเข้ามาใช้กับสังคมไทยและ (3) เสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยจากกิจกรรม ที่ไม่ใช่การเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมือง และเสนอรูปแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ให้สามารถพัฒนาเป็นระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน

การวิจัยนี้เป็นเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้นำชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาแนวคิดการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พัฒนาการทางการเมืองการปกครองของไทย แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจแบบพอเพียง และชุมชนต้นประชาธิปไตยตัวอย่างจำนวน 11 ชุมชน

วัตถุประสงค์ทางการเมือง แต่เพราะต้องการจะแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อหาทางออกร่วมกัน จนชุมชนมีความเข้มแข็งและพัฒนาเป็นเครือข่ายได้ เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อม เครือข่ายทางสาธารณสุข เครือข่ายเพื่อเรียกร้องที่ดินทำกิน เมื่อคนในชุมชนมีประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน สามารถแก้ปัญหาของชุมชน พึ่งพาตนเองได้ มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้ว ก็จะเริ่มต้นตัวในกิจกรรมทางการเมือง มีการติดตามข้อมูลข่าวสารบ้านเมือง ระดมความคิด แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชุมปรึกษา ส่งเสริมประชาธิปไตยชุมชน ผ่านการจัดตั้งองค์กรในรูปแบบของสภาหมู่บ้าน สภาชุมชน สภาตำบล เพื่อให้คนในชุมชนสามารถใช้สิทธิเสรีภาพทางการเมืองด้วยความเข้าใจ รู้คุณค่าในสิทธิที่ตนเองมีอยู่ เลือกผู้นำและคณะกรรมการบริหารชุมชน ที่ได้รับความไว้วางใจให้เป็นตัวแทนในการพัฒนาชุมชน

งานวิจัยครั้งนี้ได้ค้นพบประเด็นสำคัญใหม่ เพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลของการนำระบอบประชาธิปไตยมาใช้กับสังคมไทย ได้แก่รูปแบบประชาธิปไตยแบบใหม่ คือประชาธิปไตยแบบพอเพียง (sufficiency democracy) ซึ่งเป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยมากที่สุด สามารถพัฒนาให้เป็นระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน พร้อมนำแนวคิดการพัฒนาการเมืองในสังคมไทย จากเรื่องที่มีใช้การเมืองไปสู่การกระทำทางการเมือง ซึ่งเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตยแบบพอเพียง (sufficiency democracy) ซึ่งน้อมนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ มาผสมผสานเข้ากับแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่จะสอดคล้องกับสภาพทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมืองของไทยได้เป็นอย่างดี เกิดเป็นการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยที่ยั่งยืน (sustainable democracy)

ABSTRACT

209125

Dissertation Title Sufficiency Democracy in Thailand

Student's Name Miss Busara Niyomves

Degree Sought Doctor of Philosophy

Major Politics

Academic Year 2011

Advisory Committee

1. Assoc. Prof. Dr. Suraphol Rajbhandaraks Chairperson
2. Prof. Dr. Chai-Anan Samudavanija
3. Assoc. Prof. Dr. Suntana Sutadarat

In this dissertation on “Sufficiency Democracy in Thailand,” the researcher investigates (1) problems stemming from an imbalance in applying the Western model of capitalist democracy to the social structure of the Kingdom of Thailand (Thailand). (2) The researcher studies concepts and principles of sufficiency economy philosophy in order to formulate guidelines for solving problems resulting from the aforementioned. (3) The researcher also promotes democracy regime from non-political to political actions. (4) The researcher also presents a model of democracy appropriate to Thai society and thus conducive to the development of a sustainable democracy.

In this qualitative research investigation, the researcher studied various theoretical documents prepared by scholars and conducted in-depth interviews

with community leaders and people concerned. The researcher studied political concepts, administration under a democratic system, the development of Thai politics and administration, the concept of sufficiency economy philosophy, and eleven communities which could serve as democratic role-models.

Findings are as follows:

The implementation of the Western concept of capitalist democracy (capitalism) in Thai society does not succeed due to the following four problems:

1. The Western concept of capitalist democracy is incompatible with the Thai way of life and society. It focuses on competition and the needs to accumulate capital and maximizing profits. In addition, it adheres to the principles of individual rights, freedom, and equality. Thailand is an agricultural society grounded in a system of patronage. In such a system, mutual aid and interdependence are stressed. This incompatibility creates imbalance when there are changes.

2. In endeavoring to implement Western concepts of democracy, radical methods were used to overturn the system of absolute monarchy, the earlier form of Thai governance. This has brought incessant cultural conflicts to Thai society over the years.

3. The Western concepts of democracy have been incompletely applied to Thai society. Only the framework is applied without paying close heed to how basic principles, intentions, goals and processes can be genuinely applied

in a manner leading to democratic outcomes. The upshot is that Thai democracy is an incomplete democracy.

4. Using Western concepts of democracy without adequate preparation of the populace obviously leads to inchoate and inaccurate comprehension. The result is that the Thai people do not know how to exercise their rights and to participate in a free society. As such, there has been a paucity of political participation to the detriment of society.

Guidelines for solving problems stemming from an imbalance of the use of democracy in Thailand in practice, both from the public sector and the private sector, especially from the study of the eleven role model democracy communities are as follows: Communities under study have adopted sufficiency economy philosophy for sustainable and balanced development ready for changes in all aspects. Communities under study have cooperated in conducting activities to strengthen communities and to be self-reliant. They have knowledge, ability to have major profession to gain better income and to be debt free. They can have output from nature with quality and sufficient for the demand of communities and the market. This enables them to have a better living. All of these did not start as political objectives. They are a result of the need to solve economic and social problems to find a way out together in order to make communities stronger and developed to be networks. These networks are environment network, public health network, and a network to call for land to make a living.

When community members have an experience in working together, solving community problems, being self-reliant, and having a better living, they will be awakened to political activities. They will follow up with daily news, brainstorming, sharing and learning, having consultation, and promoting community democracy. These can be conducted via an establishment of organizations in the form of village council, community council, and subdistrict council in order to ensure that community members can use their right and political freedom with understanding and realizing the value of their own right to elect leaders and the committee to administer the community, entrusted to be representatives in developing communities.

In this research, the researcher has discovered a new important issue to solve the problems stemming from an imbalance of the implementation of democracy regime in Thai society. This is the model of new democracy; that is, sufficiency democracy. This is the democracy model appropriate for the problem of administration in democracy regime in Thailand at the most. This can be developed to be a sustainable democracy regime. In addition, the concept of political development in Thai society from non-political to political actions which is congruent with sufficiency democracy, the concept brought in from the concept of economy sufficiency philosophy initiated by King Bhumibol Adulyadej should be integrated with the concept, theory, and principles of administration in the democracy regime. This will match with the social, cultural, economic, and political conditions of Thailand splendidly. This will lead to the development of sustainable democracy.

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้เป็นอย่างดีด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งของกรรมการที่ปรึกษาคุษฎีนิพนธ์ คือ ศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช รองศาสตราจารย์ ดร. สุรพล ราชภัณฑารักษ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สันทนา สุทธาจารย์ ซึ่งกรุณาสละเวลาให้ความรู้ คำแนะนำและความช่วยเหลือมาตลอด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ (พิเศษ) นรนิติ เศรษฐบุตร ประธานสอบคุษฎีนิพนธ์และศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ สุขสำราญ กรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ที่กรุณาเสนอแนะให้ปรับแก้ทำให้คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ให้โอกาสและทุนการศึกษา ผู้วิจัยจะนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับก่อประโยชน์ในการเรียนการสอนและพัฒนาองค์กรอย่างสุดความสามารถและจะรักษาเกียรติยศและศักดิ์ศรีในคุณวุฒินี้ตลอดไป

ขอขอบพระคุณคุณแม่ ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีได้เอื้อนามไว้ ณ ที่นี้ที่ให้คำแนะนำและคอยให้กำลังใจเสมอมา

คุณประโยชน์ของคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบให้ส่วนราชการที่มีหน้าที่บริหารจัดการเพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ประชาชน และผู้ใฝ่รู้ในด้านรัฐศาสตร์ เพื่อใช้ความรู้ให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติสืบไป

บุศรา นิยมเวช

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	(4)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	(7)
กิตติกรรมประกาศ.....	(11)
สารบัญตาราง	(17)
สารบัญภาพประกอบ.....	(18)
บทที่	
1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	2
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
รูปแบบการวิจัย	11
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	11
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	12
การวิเคราะห์ข้อมูล	12
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย	13
แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยเสรีนิยม	21
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	21
แนวคิดเกี่ยวกับขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่	26

บทที่	หน้า
แนวคิดชุมชนเข้มแข็ง.....	27
แนวคิดเกี่ยวกับการพึ่งพาตนเอง	29
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	31
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมือง	32
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	36
3 ประชาธิปไตยในตะวันตกและระบบทุนนิยม.....	39
ระบอบประชาธิปไตย.....	39
ความหมายของระบอบประชาธิปไตย	40
รูปแบบของประชาธิปไตย.....	43
หลักการพื้นฐานและลักษณะที่สำคัญของประชาธิปไตย.....	44
แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย	45
แนวคิดเรื่องการเมือง	45
แนวคิดเรื่องความเป็นพลเมือง.....	46
แนวคิดแบบพหุนิยมอเมริกัน.....	46
หลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตย.....	47
ข้อดีและข้อเสียของประชาธิปไตย	49
ประชาธิปไตยในตะวันตก (ทุนนิยม)	50
การเมืองการปกครองของสหราชอาณาจักร (ประเทศอังกฤษ)	50
การเมืองการปกครองของประเทศฝรั่งเศส.....	58
การเมืองการปกครองของประเทศสหรัฐอเมริกา.....	63
ระบบทุนนิยม.....	64
พัฒนาการของระบบทุนนิยม.....	64
ลักษณะที่สำคัญของระบบทุนนิยม	71
แนวคิดว่าด้วยทุนนิยมผูกขาด.....	72

บทที่	หน้า
ข้อดีข้อเสียของระบบทุนนิยม.....	74
ระบอบประชาธิปไตยภายใต้ระบบทุนนิยม.....	77
4 ประชาธิปไตยกับสังคมไทย	81
ประชาธิปไตยตะวันตก	81
แนวคิดประชาธิปไตยในประเทศอินเดีย.....	81
แนวคิดประชาธิปไตยในประเทศญี่ปุ่น.....	83
วิวัฒนาการประชาธิปไตยในสังคมไทย.....	85
การเมืองการปกครองไทยก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475	85
การเมืองการปกครองไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475...	87
ฐานแนวคิดของทฤษฎีไตรลักษณ์รัฐ	115
ไตรลักษณ์รัฐกับการเมืองไทย	116
ลักษณะเด่นของไตรลักษณ์รัฐไทย	117
การเมืองระบอบประชาธิปไตยไทยในปัจจุบัน	120
ประชาธิปไตยไทยเทียมของสังคมไทย.....	123
การนำรูปแบบประชาธิปไตยแบบตะวันตกมาประยุกต์ใช้.....	124
สาเหตุของการนำเอาทฤษฎีตะวันตกมาใช้ในประเทศไทย ไม่ได้ผล.....	124
ข้อวิพากษ์เกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย.....	126
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมือง	128
ทฤษฎีต้นไม้สามต้น แนวทางการนำเอาทฤษฎีตะวันตก มาใช้ได้อย่างได้ผล.....	130
5 การพัฒนาประชาธิปไตยตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	136
การพัฒนาประชาธิปไตย	136

บทที่	หน้า
การพัฒนาการเมืองไทย: ประชาธิปไตยที่ไม่เคยพอเพียง.....	137
การพัฒนาที่ยั่งยืน	138
การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของประเทศไทย	140
แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง.....	141
ประมวลพระราชดำรัส	142
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ	145
การพัฒนาประชาธิปไตยตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง	149
แนวทางประชาธิปไตยแบบพอเพียง.....	149
6 การเสริมสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	
จากกิจกรรมที่ไม่ใช่การเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมือง.....	157
แนวคิดชุมชนในมิติประชาสังคม	159
ความแตกต่างระหว่างชุมชนกับท้องถิ่น	162
การเปลี่ยนแปลงชุมชนและท้องถิ่นภายใต้การกระจายอำนาจ	
สู่ท้องถิ่น.....	163
การพัฒนาชุมชน.....	166
เป้าหมายของการพัฒนาชุมชน	167
การพัฒนาชุมชนบนมิติเศรษฐกิจพอเพียง.....	168
การพัฒนาชุมชนบนมิติแบบพึ่งตนเอง	170
การพึ่งตนเอง	172
องค์ประกอบของการพึ่งตนเอง	172
การพึ่งตนเองของสังคมชนบทไทย.....	173
แนวทางการพึ่งตนเองของมหาตมะ คานธี.....	174
การพึ่งตนเองตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง.....	175
กระบวนการมีส่วนร่วม	176
แนวคิด ทฤษฎีความเข้มแข็งของชุมชน	177

บทที่	หน้า
ชุมชนเข้มแข็ง.....	178
การเสริมสร้างการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย	
จากกิจกรรมที่ไม่ใช่การเมืองไปสู่กิจกรรมทางการเมือง.....	183
ชุมชนบ้านคงขี้เหล็ก อ. เมือง จ. ปราจีนบุรี	183
ชุมชนไม้เรียง จ. นครศรีธรรมราช.....	190
บ้านหนองกลางดง จ. ประจวบคีรีขันธ์.....	196
ชุมชนบ้านนาอีสาน จ. ฉะเชิงเทรา.....	199
ชุมชนวัฒนธรรม ต. หัวสำโรง อ. ท่าม่วง จ. ลพบุรี.....	204
ชุมชนบ้านน้ำเค็ม ต. น้ำเค็ม อ. ตะกั่วป่า จ. พังงา.....	205
สถาบันพัฒนาระบบการออมเพื่อสุขภาพและสวัสดิการชุมชน	
จ. ลำปาง.....	206
เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์ชุมชน ต. เกาะหมาก อ. ปากพะยูน	
จ. พัทลุง	209
ธนาคารความคิด ผลผลิตคน อ. กระนวน จ. ขอนแก่น	211
เครือข่ายฮักเมืองน่าน จ. น่าน	212
เครือข่ายอินแปง จ. สกลนคร.....	213
7 สรุปผลการวิจัย.....	232
ภาคผนวก	
ก แบบสัมภาษณ์เจาะลึก.....	238
ข รายชื่อผู้ให้ข้อมูลการบทสัมภาษณ์เจาะลึก.....	245
ค รายชื่อคณะกรรมการและสมาชิก	247
บรรณานุกรม.....	252
ประวัติผู้วิจัย	266

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 นายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2475-2490.....	93
2 ความแตกต่างระหว่างประชาธิปไตยตะวันตก (ทุนนิยม) กับประชาธิปไตยแบบพอเพียง.....	155
3 ความแตกต่างระหว่างชุมชนและท้องถิ่น.....	162
4 การเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างของตัวอย่างชุมชนต้น ประชาธิปไตยที่ใช้ในการศึกษาวิจัย.....	217
5 รายนามผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก.....	246

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ	หน้า
1 กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
2 สรุปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	24
3 ทฤษฎีต้น ไม้สามต้นแนวทางการนำเอาทฤษฎีตะวันตกมาใช้ให้ได้ผล.....	132
4 ผลที่เกิดขึ้นจากการนำทฤษฎีตะวันตกมาใช้กับสังคมไทย.....	134